

Μορατόριουμ πληρωμών για πέντε χρόνια και θάψιμο της λιτότητας για πάντα!

Του Γιάννη Μηλιού

1. Το δημόσιο χρέος ως παγίδα λιτότητας

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική-Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) και η Ζώνη του Ευρώ (ΖτΕ) σχεδιάστηκαν από την ίδρυσή τους με γνώμονα την προώθηση νεοφιλελεύθερων πολιτικών. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) δεν λειτουργεί ως δανειστής τελευταίας καταφυγής για τις χώρες-μέλη της ΖτΕ (δεν δανείζει άμεσα τα κράτη της ΖτΕ). Με τον τρόπο αυτό η ΟΝΕ εκθέτει σκόπιμα τις χώρες-μέλη στον κίνδυνο χρεοστασίου (default), με σκοπό να επιβάλλει προγράμματα δημοσιονομικής λιτότητας, δηλαδή το νεοφιλελεύθερο μοντέλο διακυβέρνησης, με βάση τον κανόνα ότι οι κρατικές πολιτικές πρέπει να είναι πάντα συμπληρωματικές προς τις αγορές, ακόμα και σε περιόδους κρίσης.

Στο πλαίσιο αυτό, το δημόσιο χρέος «παγιδεύει» τη δημοσιονομική πολιτική στη λιτότητα, την ύφεση, τις ιδιωτικοποιήσεις, και την απαξίωση της εργασίας.

Με αυτή την έννοια, οι εν λόγω πολιτικές έχουν σχεδιασθεί για να μην επιτύχουν τους διακηρυγμένους δημοσιονομικούς στόχους τους. Έχουν ως στρατηγικό ορίζοντα τη «βιώσιμη» αναδιοργάνωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής προς όφελος του κεφαλαίου. Αυτό είναι το success story των κυρίαρχων ελίτ. Εντούτοις, καθώς οι διακηρυγμένοι στόχοι των νεοφιλελεύθερων πολιτικών (ανάπτυξη - απασχόληση - αποχρέωση) αποτυγχάνουν, η νομιμοποίηση του νεοφιλελευθερισμού δοκιμάζεται.

2. Η αποτυχία των διακηρυγμένων στόχων και οι «πολιτικά αποδεκτές προτάσεις»

Η αποτυχία των διακηρυγμένων στόχων του νεοφιλελευθερισμού και ιδίως η κρίση δημόσιου χρέους θέτουν επί τάπητος «διορθωτικές κινήσεις». Για τις καθεστωτικές δυνάμεις, η απάντηση στο πρόβλημα του χρέους θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μην θίγονται τα στρατηγικά συμφέροντα του κεφαλαίου: λύση στο πλαίσιο των δεδομένων συσχετισμών ώστε να μην μετατοπισθούν προς τη «λάθος» κατεύθυνση.

Η περίπτωση της Ελλάδας αποτελεί τυπικό παράδειγμα: Το δημόσιο χρέος αναδιαρθρώθηκε δύο φορές και στο μεγαλύτερο μέρος του μεταφέρθηκε στον «επίσημο τομέα», με τρόπο όμως που διατηρεί αναλλοίωτη τη λειτουργία του ως μηχανισμού που προωθεί τη λιτότητα.

Η Αριστερά, αντίθετα, οφείλει να υποδεικνύει τη «λάθος» κατεύθυνση (σύμφωνα με τη λογική των ελίτ), αυτή που ευνοεί τα συμφέροντα της εργασίας, και να αναζητά πολιτικές οι οποίες θα έχουν ως προϋπόθεση αλλά και ως αποτέλεσμα την ευνοϊκή για την εργασία μετατόπιση των συσχετισμών. Ειδικά για την περίπτωση της Ελλάδας, η αποτελεσματική πολιτική λύση θα πρέπει να ακολουθήσει το πρότυπο λύσης που δόθηκε το 1953 για το δημόσιο χρέος της Ομοσπονδιακής Γερμανίας με τη Συμφωνία του Λονδίνου: Διαγραφή του μεγαλύτερου μέρους του χρέους και αποπληρωμή του υπολοίπου με ρήτρα ανάπτυξης. Εντούτοις, η λύση αυτή δεν συνιστά ένα βιώσιμο σχέδιο για την Ευρωζώνη ως σύνολο και

ειδικότερα για τις μεγαλύτερες οικονομίες. Εδώ το χρέος διακρατούν σε σημαντικό βαθμό τράπεζες και ασφαλιστικά ταμεία. Η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα εξουδετέρωνε τις όποιες θετικές συνέπειες των διαγραφών χρέους, και θα ανακύκλωνε το πρόβλημα και τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές.

3. Η προτεινόμενη προοδευτική λύση για να τελειώνουμε με τη λιτότητα

Η μελέτη των Δημήτρη Π. Σωτηρόπουλου, Γιάννη Μηλιού και Σπύρου Λαπατσιώρα «Για να τελειώνουμε με τη λιτότητα: Μια προοδευτική πρόταση για το ζήτημα του χρέους στην Ευρωζώνη» αποτελεί μια αριστερή πρόταση για το πρόβλημα του δημόσιου χρέους στη ΖτΕ συνολικά, η οποία δείχνει ότι είναι εφικτή η αντιμετώπιση του χρέους με τρόπο που να καταργεί την «παγίδα λιτότητας». Μία από τις κεντρικές ιδέες της πρότασης είναι το μορατόριουμ πληρωμής τόκων και χρεολυσίων, το οποίο θα επιτρέψει σε προοδευτικές κυβερνήσεις να αποκτήσουν το δημοσιονομικό περιθώριο άσκησης κοινωνικών και αναπτυξιακών πολιτικών.

Το ζήτημα της χρονικής κατανομής των πληρωμών εξυπηρέτησης χρέους οφείλει να είναι βασική προϋπόθεση σε κάθε σχετική συζήτηση. Σε χώρες όπως η Ισπανία, η Ιταλία, η Ολλανδία, η Σλοβενία τα χρεολύσια στο διάστημα 2015-2020 είναι πάνω από 50% του συνολικού κρατικού χρέους ενώ για τη Γαλλία και το Βέλγιο αγγίζουν αυτό το ποσοστό. Στις περιπτώσεις αυτές τα πρωτογενή πλεονάσματα (και άρα τα μέτρα λιτότητας) θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα υψηλά, ακόμα και με κούρεμα.

Ξεκινώντας από αυτό το σημείο, η δική μας πρόταση διεκδικεί η ΕΚΤ να αναλάβει τα χρεολύσια και τους τόκους για την πενταετία 2016-2020 και επιπλέον την πληρωμή των συνολικών τόκων που αντιστοιχούν στο εναπομείναν χρέος των κρατών της ΖτΕ, κεφαλαιοποιώντας και προσθέτοντας τους τόκους στο ήδη σωρευμένο χρέος.

Το τμήμα του χρέους που λήγει την πενταετία 2016-2020 δεν είναι το ίδιο, ως ποσοστό του ΑΕΠ, για κάθε χώρα που συμμετέχει στη συμφωνία. Για την Ισπανία το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα: υπερβαίνει το 50%. Για λόγους ίσης μεταχείρισης, η ΕΚΤ θα αναλάβει το χρέος για κάθε κράτος σε ποσοστό ίσο με αυτό το μεγαλύτερο ποσοστό (της Ισπανίας). Το ποσοστό αυτό, όπως είπαμε, υπερβαίνει το 50% του χρέους, για κάθε χώρα.

Οι απώλειες από πλευράς ΕΚΤ βρίσκονται απολύτως μέσα στα όρια των δυνατοτήτων της. Όσο διαρκεί το πρόγραμμα, η ΕΚΤ θα διατηρεί τα κέρδη από την έκδοση νομίσματος (seigniorage), πράγμα που σημαίνει ότι σε τέσσερις δεκαετίες θα έχει καλύψει τις απώλειές της.

Οι χώρες θα επαναγοράσουν το χρέος από την ΕΚΤ στο μέλλον, όταν αυτό μειωθεί στο 20% του ΑΕΠ. Στο σενάριό μας δίνουμε δυνατότητα συμμετοχής σε αυτή τη συμφωνία σε όλες τις χώρες της ΖτΕ, ανεξαρτήτως ύψους χρέους και δικαίωμα να αποχωρήσουν από τη συμφωνία μετά το 2030 (από το 2031), ακόμη και αν ο λόγος του χρέους που έχει περιέλθει στην ΕΚΤ είναι μικρότερος του 20%. Μέχρι το 2069, όλες οι χώρες θα έχουν επαναγοράσει το χρέος τους, διότι αυτό θα είναι μικρότερο του 20% του ΑΕΠ.

Η λύση που προτείνουμε δεν είναι «τεχνική», είναι πολιτική, όπως άλλωστε και κάθε άλλη «τεχνική λύση» για το πρόβλημα της υπερχρέωσης στη ΖτΕ. Έχει ως προϋπόθεση και στόχο την κατάργηση των πολιτικών λιτότητας και την ενδυνάμωση επομένως της ισχύος, της διαπραγματευτικής θέσης και του εισοδήματος των δυνάμεων της εργασίας. Η λύση

αξιοποιεί τις δυνατότητες που έχει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να βραχυκυκλώνει την παρέμβαση των χρηματαγορών για να εξασφαλίσει ένα ζωτικό δημοσιονομικό περιβάλλον για την οργάνωση κοινωνικών πολιτικών. Δείχνει στον αντίπαλο αλλά και στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και στα κινήματα ότι η απαλλαγή από τα δεινά της εξυπηρέτησης ενός δυσβάσταχτου δημόσιου χρέους όχι μόνο δεν συνεπάγεται τη λιτότητα, αλλά μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς μεταβιβάσεις πόρων από χώρα σε χώρα, χωρίς επιβάρυνση «των φορολογουμένων», χωρίς να απαιτείται η «έγκριση των κοινοβουλίων» και χωρίς «πραγματικό κούρεμα» της ονομαστικής αξίας του χρέους παρόλο που λειτουργεί ως τέτοιο.—